

ОЛЬКІНА О. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного права,
кандидат юридичних наук, доцент

ДЕРЖАВНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ ЯК ЕЛЕМЕНТ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Принцип суверенітету держави є ключовим конституційним принципом більшості країн світу, основою державності. У сучасних умовах стає необхідним певне переосмислення поняття «суверенітет», який є якісною характеристикою держави, як у зв'язку із змінами у внутрішньому житті України, так і з процесами, що відбуваються в світі, насамперед, глобалізацією та євроінтеграцією.

Жан Боден, увівши у науковий обіг суверенітет, визначав його як політичну перевагу державної влади в межах території певної країни. Суверенна влада, на його думку, не має обмежень в якості її «здатності до політичної дії» і може бути обмежена лише божественними законами [1, с. 259].

Однак, незважаючи на те, що суверенітет як наукова категорія розроблявся протягом багатьох століть, до цього часу немає єдиного уявлення про нього. Це породжує не тільки наукову невизначеність, а й нестабільність світової політичної та правової систем. Зокрема, залишаються невизначеними деякі державоподібні утворення (Придністров'я), і, навпаки, частина держав знаходить своє визнання світовою спільнотою (Косово). Можливо, причиною відсутності чіткого поняття суверенітету є те, що дослідники не достатньо враховують політико-правову характеристику суверенітету. В основному відбувається абсолютизація того чи іншого критерію. Одні автори говорять про суверенітет як про правовий феномен, інші — як про політичний; при цьому жоден з підходів не є абсолютно вірним, оскільки не можна говорити про форму (юридичний суверенітет) без урахування змісту (політичної складової) і навпаки.

І. Д. Левін визначає юридичний суверенітет як вищу владу органів держави, зафіксовану в законі, регульовану правом, і, отже, здійснювану в правових формах. Політичний суверенітет, на його думку, це реальне, що виявляється як у юридичних, так і позаюридичних формах, політичне панування класу, що спирається на свою економічну міць [2, с. 62- 63].

При цьому, поширене розуміння суверенітету як сукупності прав призводить до того, що складається деформоване уявлення про його сутність. Саме ця помилка породила теорії так званого «обмеженого суверенітету» та «розділеного суверенітету», згідно з якими суверенітет

держави може розширюватись або звужуватись шляхом зміни обсягу прав, притаманних державі, або розподілятись між різними суб'єктами.

Суверенітет — це не саме право, а певна властивість держави бути верховною всередині країни і незалежною на міжнародній арені. Суверенітет як якісна ознака держави має відношення до питання її існування — наявності правосуб'єктності, а державні права — до питання обсягу його правоздатності, що виникла саме в зв'язку з наявністю суверенітету. Отже, суверенітет є обов'язковою умовою правосуб'єктності держави. Він впливає із суверенітету народу, оскільки народ є творцем та носієм державного суверенітету, волевиявлення народу породжує державну владу.

Державний суверенітет — це елемент конституційно-правового статусу держави як юридичної особи публічного права, що визначає її можливість встановлювати загальнообов'язковий правопорядок на усій своїй території та повноправно здійснювати зовнішньополітичні справи, не допускати втручання у свою діяльність іноземних держав, міжнародних установ чи внутрішньодержавних сил (організацій).

Конституційно-правові основи державного суверенітету України закладені насамперед у Декларації про державний суверенітет України та Конституції України. Так, Декларація проголошує державний суверенітет України як верховенство, самостійність, повноту і неподільність влади Республіки в межах її території та незалежність і рівноправність у зовнішніх зносинах.

Таким чином, суверенітету української держави притаманні такі ознаки:

- невід'ємна властивість (атрибут) держави, основа ефективної реалізації її функцій;

- верховенство держави всередині країни, що полягає в праві державної влади приймати закони, обов'язкові для виконання всіма громадянами та юридичними особами держави, іноземцями та іноземними юридичними особами, що ведуть свою діяльність на території цієї держави, а також вводити правові санкції за їх невиконання, тобто встановлювати загальний правопорядок. Одночасно, цими законами обмежується діяльність самої держави;

- незалежність і рівноправність у взаємовідносинах з іншими суб'єктами права як у внутрішньодержавних відносинах, так і на міжнародній арені;

- неподільність, що проявляється у єдності державної влади, де сукупна компетенція системи органів, що здійснюють державну владу, охоплює всі повноваження, необхідні для здійснення функцій держави, та невідчужуваності державного суверенітету, в силу чого, якщо держава потрапляє під владу іншої держави або наддержавної організації, мова не йде про відступлення суверенітету, а про його повну або часткову втрату.

Саме з урахуванням останнього, а також свроінтеграційних процесів в Україні, слід зауважити, що держави, які входять до Європейського Союзу, зберігають свій суверенітет. Підтвердженням оптимального рівня рівноваги між інтеграцією та незалежністю є збереження вищої юридичної сили за конституцією держави і можливості повернення державі переданих повноважень, наприклад, право виходу з Європейського Союзу, а також застосування ускладнених правових моделей ратифікації окремих рішень міждержавного союзу.

Наразі важливим є вдосконалення конституційно-правових засобів забезпечення державного суверенітету, за допомогою яких гарантується і підтримується стан верховенства державної влади, незалежність і індивідуальність держави як самостійного суб'єкта права. До їх числа, насамперед, слід віднести: конституційне закріплення принципів державного суверенітету, унітаризму, розмежування владних повноважень між державою та органами місцевого самоврядування, нормативне закріплення принципів співвідношення норм міжнародного та національного права.

Список використаних джерел

1. Bodin J. Les six livres de la République / J. Bodin. – P. – 1986. – 349 p.
2. Левин И. Д. Суверенитет / И. Д. Левин. – СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс». – 2003. – 373 с.

БАРСЬКИЙ В. Р.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного права, кандидат юридичних наук, доцент

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ЕРОЗІЮ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ

Конституції України визначає Конституційний Суд України (далі КСУ) є єдиним органом конституційної юрисдикції в Україні (ст. 147), який наділений виключною компетенцією, яка включає, в тому числі, вирішення питань про відповідність Конституції України (конституційність) законів та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України; актів Кабінету Міністрів України; правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим (ч. 1. ст. 150) та офіційне тлумачення Конституції України та законів України (ч. 2 ст. 150). Тобто конституційні норми уповноважують КСУ оцінювати (додавати експертизі) певні правові акти на конституційність та тлумачити (роз'яснювати) правові акти.